

Европска седмица имунизације

23 – 29. април 2023. године

Сваке године европски регион Свјетске здравствене организације обиљежава Европску седмицу имунизације, са циљем да се промовише имунизација као кључна мјера за превенцију болести и заштиту живота.

Ове године, у периоду од 23. до 29. априла, кампања обиљежавања седмице имунизације има за циљ побољшање прихватања вакцинације у контексту Европске агенде имунизације 2030, јачање свијести о значају правовремене вакцинације и надокнађивања свих пропуштених или одложених вакцина, како би се зауставило глобално назадовање у стопама вакцинације настало због пандемије COVID-19. Такође, седмица имунизације је прилика да се још једном нагласи значај заштите вулнерабилних група вакцинацијом против COVID-19.

Вакцине више од 2 вијека штите од различитих болести које пријете животу и утичу на здравље становништва. Од прве вакцине против малих богиња 1789. године, па све до најновијих вакцина које се данас користе за спречавање тешких случајева COVID - 19, животни вијек милијарди људи је значајно продужен. Вакцине нас штите као појединце и помажу нам да заштитимо једни друге као чланове глобалне заједнице.

Последњих деценија постигнут је велики напредак у контроли многих болести, али последње године су донијеле многе изазове. Пандемија COVID - 19 довела је до смањења стопе вакцинације дјецe у многим земљама свијета. У земљама погођеним ратовима услуге имунизације су прекинуте, а основно право, али и законска обавеза,

сваког дјетета је да буде вакцинисано свим предвиђеним вакцинама. Такође, свака одрасла особа има право на вакцинацију, што говори о значају универзалног и проширеног приступа вакцинама, па тај циљ постаје јаснији него икад. Пропусти у имунизације представљају отворена врата за заразне болести које се могу спријечити вакцинацијом, омогућавајући им да се шире међу невакцинисаним особама. Зато је потребно је уложити додатне напоре да би се осигурало да нико не остане ускраћен за бенефите које пружа вакцинација.

Чињенице о вакцинацији

Вакцинација је доживотно улагање у здравље дјете и њихову добробит. Захваљујући вакцинама, већина дјете и одраслих у европском региону су имуни на морбиле, рубелу, заушњаке, дифтерију, велики кашаљ, тетанус, дјечју парализу... Такође је све већи број дјете која су вакцинисана против пнеумокока, хуманог папилома вируса и вируса хепатитиса Б.

- Вакцинација спречава болести, штити животе и представља снажну основу за доживотно здравље и добробит.
- Вакцинација против заразних болести не штити само особу која је вакцинисана, него и људе око ње, нарочито имунокомпромитоване особе, старије особе, оне који се због одређене болести или стања не могу вакцинисати.
- Захваљујући вакцинацији, велике богиње су ерадикуване и нико више не оболијева од ове тешке болести која је односила милионе живота.
- Захваљујући вакцинацији, оболијевање од дјечје парализе у свијету је смањено за 99% у односу на 1988. годину, када је започет програм вакцинације.
- Вакцинација против хуманог папилома вируса (ХПВ) може спријечити 90% случајева рака грлића материце. ХПВ вакцина у комбинацији са редовним скрининг прегледима је најефикасније средство за превенцију рака грлића материце.
- Морбили су једна од најзаразнијих болести које постоје. Европски регион је током 2017. године имао просјечан обухват вакцинацијом другом дозом вакцине против морбила од 90%. То је био највећи обухват овом вакцинацијом који је икада остварен. Невакцинисана мала дјета имају највећи ризик од добијања морбила и од компликација ове болести, укључујући и смрт. У епидемији морбила у Србији током 2018. године обољело је више од 500 особа, а умрло 15 особа, док је у европском региону забиљежено више од 82.000 обољелих, а 72 особе су умрле због компликација оболијевања од морбила.
- Инфекција вирусом рубеле код трудница може изазвати смрт фетуса или тешке урођене малформације. Вакцинација против рубеле у дјетињству штити особу током цијелог живота.
- Вакцинација против хепатитиса Б има ефикасност од 95% у спречавању инфекције овим вирусом и развоја хроничног хепатитиса и карцинома јетре, које овај вирус узрокује.
- Комбиноване вакцине, као што су петовалентна вакцина против дифтерије, тетануса, великог кашља, дјечје парализе и Хемофилуса инфлуенце тип Б, или МРП вакцина (против морбила, рубеле и заушњака), смањују број посјета вакциналном центру и

број потребних вакцинација, што олакшава и убрзава процес вакцинације, како за дјецу која се вакцинишу, тако и за њихове родитеље/старатеље.

- За 27 опасних болести имамо безбједне и ефикасне вакцине којима их можемо превенирати и контролисати.
- Према процјенама СЗО имунизацијом се спасава више од три милиона живота сваке године у свијету, а неколико милиона од оболијевања и могућих посљедица.

Упркос напретку који је остварен у смањењу опасности од болести које се могу спријечити вакцинама, још увијек је превелик број особа које нису заштићене вакцинацијом. Пандемија COVID – 19 и повезани поремећаји оптеретили су здравствене системе, па се процјењује да 23 милиона дјеце у свијету млађе од годину дана није примило основне вакцине, што је највећи број од 2009. У 2020. број потпуно невакцинисане дјеце порастао је за 3,4 милиона.

Програм имунизације у Републици Српској

У Републици Српској, имунизација се обавља у складу са Законом о заштити становништва од заразних болести и Правилником о имунизацији и хемопрофилактици против заразних болести. Програмом мјера за спречавање и сузбијање, елиминацију и ерадикацију заразних болести за подручје Републике Српске, који се доноси за сваку годину, дефинисан је календар обавезне вакцинације дјеце и омладине, која је бесплатна за сву дјецу и омладину која јој подлијежу.

Рође- ње	1 М	2 М	3.5 М	5М	6 М	12 М	18 М	6 G	11 G	14 G
BCG									HPV	dT
		DTaP IPV Hib	DTaP IPV Hib	DTaP IPV Hib			DTaP IPV Hib	DTaP IPV		
						MRP		MRP		
HB	HB				HB					

Наведеним календаром наводи се обавеза вакцинације против десет заразних болести: туберкулоза (BCG); хепатитис Б (HB); дифтерија, тетанус, пертусис (велики

кашаљ) - (DtaP); полиомијелитис - дјечија парализа (IPV); инфекције бактеријом *Haemophilus influenzae* tip b (Hib); морбили (крзамак, мале богиње), рубела (црвенка) (MRP), паротитис (заушњаџи) - (MRP). Све су то заразне болести које се или јављају масовно или могу имати тешку клиничку слику, и имати за посљедицу инвалидитет (нпр. полиомијелитис може узроковати парализу, морбили могу довести до упале мозга, плућа или сљепоће, рубеола код трудница може довести до урођених деформација плода итд.) или чак смртни исход.

Од ове године, у календар вакцинације у Републици Српској је уведена и ХПВ вакцинација, као препоручена и бесплатна за дјевојчице и дјечаке доби 11 до 14 година (односно до петнаестог рођендана). С обзиром да ХПВ вируси изазивају карциноме (грлића материце, вулве, вагине, ануса, пениса, усне шупљине), омогућавање вакцинације против ХПВ представља превенцију малигних болести, због чега ова вакцинација има посебан значај. На располагању нам је најмодернија деветовалентна вакцина против ХПВ, која се користи у двије дозе у размаку од најмање шест мјесеци. Сви који су старији од 15 година, а желе да се вакцинишу против ХПВ, могу то обавити у Институту за јавно здравство Републике Српске и регионалним центрима Института у Добоју, Зворнику, Требињу, Источном Сарајеву и Фочи, при чему сами сnose трошкове ове вакцинације.

Поред систематске вакцинације дјеце и омладине, у Републици Српској је обавезна и вакцинација лица која су изложена повећаном ризику од настанка неких заразних болести. Тако је обавезна вакцинација против хепатитиса Б код здравствених радника, затим код лица која раде на одржавању чистоће у јавним комуналним предузећима, те лица која врше тетовирање, стављање пирсинга и друге захвате који нарушавају интегритет коже.

Према подацима којима располаже Институт за јавно здравство Републике Српске, обухват имунизацијом у Републици Српској је нижи од обухвата који је потребан за колективни имунитет. Нарочито је то изражено када је у питању обухват МРП вакцином (против морбила, рубеле и паротитиса), који је већ неколико година у константном паду и за 2022. годину износи 69%. С обзиром да је потребан обухват од 95% да бисмо били заштићени од епидемија ових болести, неопходне су хитне активности како би се што прије надокнадиле пропуштене дозе и заштитила дјеца, која су у доби до пет година најподложнија компликацијама заразних болести.

Бројна истраживања показују да постоји директна веза између знања и ставова родитеља/старатеља о имунизацији и обухвата имунизацијом. Родитељи који су неодлучни када је вакцинација њиховог дјетета у питању, од здравствених радника и здравствених установа траже усмене и/или писмене информације о вакцинацији и ризицима који су са њом повезани. Због тога је непоходна добра комуникација са здравственим радницима и здравственим установама, што може бити пресудно у томе да ли ће дијете примити све вакцине или ниједну.

Република Српска већ више од десет година учествује у обиљежавању Европске/Свјетске седмице имунизације. Институт за јавно здравство Републике Српске ће заједно са Министарством здравља и социјалне заштите Републике Српске, уз

подршку партнера као што су УНИЦЕФ и СЗО, у оквиру седмице имунизације 2023. године, као и у наредним мјесецима, организовати бројне едукативне и промотивне активности широм Републике Српске, у циљу подизања свијести о значају редовне имунизације и постизања већег обухвата имунизацијом, ради заштите здравља дјеце и комплетног становништва.

Више информација о Европској/Свјетској седмици имунизације може се добити на:

<https://www.who.int/europe/news-room/events/item/2023/04/23/default-calendar/european-immunization-week-2023>

Припремила: мр сц. др Јела Аћимовић, епидемиолог